

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

M. Tvllii Ciceronis Epistolae

Cicero, Marcus Tullius

Halae Magdebvrgicae, MDCCLVII.

VD18 12794317

Liber Secvndvs.

urn:nbn:de:gbv:45:1-17061

ra. Tu & quid opus sit, & quid sit, videbis omnino. Si tuam solitudinem, communemque calamitatem nemo despexerit: aut per te confici aliquid, aut nullo modo poterit. ^{p.} fin te quoque inimici vexare cœperint, ne cessaris. non ³⁰⁶ enim gladiis mecum, sed litibus agetur. Verum hæc absint ^{a.} velim. Te oro, ut ad me de omnibus rebus scribas, & in me animi potius, aut consilii putes minus esse, quam antea; amoris vero, & officii non minus.

M. TVLLII CICERONIS
EPISTOLARVM

AD
QVINTVM FRATREM,
LIBER SECVNDVS.

ARGVMENTVM.

Commemorat quid in Senatu sit actum, referente primum Lupo de lege C. Caesaris, qua agrum Campanum plebi Romana dividi tulerat, deinde Racilio de judiciis, utrum ante, an vero post ædilitia comitia habenda sint.

MARCVS Q. FRATRI, S.

EPISTOLAM, quam legisti, mane dederam. sed fecit humaniter Licinius, quod ad me, misso senatu, vesperi venit, ut, siquid esset actum, ad te, (si mihi videretur) perscriberem. Senatus fuit frequentior, quam putabamus esse posse mense Decembri sub dies festos. Consulares nos fuimus, & duo consules designati P. Servilius, M. Lucullus: Lepidus, Volcatius, Glabrio prætores. sane frequentes fuimus: omnino ad ducentos. Commorat expectationem Lupo. egit causam agri Campani sane accurate. auditus est magno silentio. materiam rei non ignoras. nihil ex nostris actionibus prætermisit. Fuerunt nonnulli aculei in C. Casarem, contumeliæ in Gellium; expostulationes cum absente Pompejo. Causa fero/perorata, sententias se rogaturum

turum negavit, ne quod onus simultatis nobis imponeret. Ex superiorum temporum conviciis, & ex præfenti silentio, quid senatus sentiret, se intelligere dixit. Milo cœpit dimittere. Tum Marcellinus, Noli, inquit, ex taciturnitate nostra, Lupe, quid aut probemus hoc tempore, aut impro-
b. bemus, judicare. Ego, quod ad me attinet, idemque arbitror ceteros, idcirco taceo, quod non existimo, cum Pompejus absit, causam agri Campani agi convenire. Tum ille, se senatum negavit tenere. Racilius surrexit, & de judiciis referre cœpit. Marcellinum quidem primum rogavit. Is cum graviter de Clodianis incendiis, trucidationibus, lapidationibus questus esset; sententiam dixit, ut ipse iudices per prætorem urbanum sortiretur *q*); iudicium sortitione facta, comitia haberentur: qui iudicia impedivisset, eum contra rempublicam esse facturum. Approbata valde sententia, C. Cato contra dixit, & Cassius, maxima acclamatione senatus, cum comitia iudiciis anteferreret. Philippus ascensit Lentulo. Postea Racilius de privatis me primum sententiam rogavit. Multa feci verba de toto furore, latrocinioque P. Clodii: eum, tamquam reum, accusavi multis, & secundis admurmurationibus cuncti senatus. Orationem meam collaudavit satis multis verbis, non mehercule indiferte Severus Antistius: isque iudiciorum causam suscepit, antiquissimamque se habiturum dixit. Ibat in eam sententiam. Tum Clodius rogatus, diem dicendo eximere cœpit. furebat, a Racilio se contumaciter, urbaneque vexarum. Deinde ejus operæ repente a Græcostasi, & gradibus clamorem satis magnum sustulerunt, opinor in Q. Sextilium, & amicos Milonis incitata. Eo metu injecto repente magna querimonia omnium discessimus. Habes acta unius diei. reliqua, ut arbitror, in mensem Januarium rejicientur. De
 p. tribunis plebis longe optimum Racilium habemus. videtur
 307 etiam Antistius amicus nobis fore. nam Plancius, totus no-
 a. ster est. Fac, si me amas, ut considerate, diligenterque naviges de mense Decembri.

A R G V-

q) Manut. & Lamb. malebant: ut ipse iudices Prætor urbanus sort.

Respondet de Lentuli & Sexti nominibus exigendis & Pomponianis inde dissolvendis, aliisque rebus domesticis: & de rege Alexandrino reducendo quid decretum & actum sit, & quale totum negotium sit, breviter commemorat.

MARCUS Q. FRATRI, S.

NON occupatione, qua eram sane impeditus, sed parvula lippitudine adductus sum, ut dictarem hanc epistolam: & non, ut ad te soleo, ipse scriberem. Et primum me tibi excuso in eo ipso, in quo te accuso. me enim adhuc nemo rogavit, num quid in Sardiniam vellem: te puto sæpe habere, etsi non semper *q)*, qui, num quid Romam velis, quærant. Quod ad me de Lentuli, & Sexti nomine scripsisti, locurus sum cum Cincio. quoquo modo res se habet, non est facillima, sed habet profecto quiddam Sardinia appositum ad recordationem præteritæ memoriæ. Nam, ut ille Gracchus augur, posteaquam in istam provinciam venit, recordatus est, quid sibi, in campo Martio comitia consulum habenti, contra auspicia accidisset: sic tu mihi videris in Sardinia de forma Minuciana, & de nominibus Pomponianis in otio recogitasse. Sed ego adhuc emi nihil. Culleonis auctio facta est. Tusculano emptor nemo fuit. si conditio valde bona fuerit, fortasse non omittam. De ædificatione tua Cyrum urgere non cesso. spero eum in officio fore. sed omnia sunt tardiora, propter furiosæ adilitatis expectationem. Nam comitia sine mora futura videntur. edicta sunt a. d. XI kal. Febr. Te tamen sollicitum esse nolo. omne genus a nobis cautionis adhibebitur. De rege Alexandrino factum est senatus consultum, cum multitudine eum reduci, periculosum reipublicæ videri. Reliqua cum esset in senatu contentio, Lentulusne, an Pompejus reduceret; obtinere causam Lentulus videbatur. In ea re nos & officio erga Lentulum mirifice, & voluntati Pompeji præclare satisfacimus. sed per obtrectatores Lentuli res calumnia extracta est. Consecuti

q) e. n. semper, aberant. Codd. Bessar. Pall. trib. Balliol. &c. dele- vit Manut.

secuti sunt dies comitiales, per quos senatus haberi non poterat. Quid futurum sit latrocinio tribunorum, non divino: sed tamen suspicor, per vim rogationem Caninium perlaturum. In ea re Pompejus quid velit, non dispicio. Familiars ejus quid cupiant, omnes vident. Creditores vero regis, aperte pecunias suppeditant contra Lentulum. Sine dubio res a Lentulo remota viderur esse, cum magno meo dolore: quamquam multa fecit, quare, si fas esset, jure ei succensere possemus. Tu, si ita expedit *r*), velim quam primum bona, & certa tempestate conscendas, ad meque venias. innumerabiles enim res sunt, in quibus te quotidie in omni genere desiderem. Tui, nostrique valent. XIII kal. Febr.

3

ARGVMENTVM.

Quid in Senatu sit actum, imprimisque quæ in judicio de Milone, quem Clodius de vi accusaverat ad populum, acciderint, commemorat, & quæ sit expectatio ejusdem judicii in Quirinalia a Clodio dilati. De Sextio de ambitu a Cn. Nerio, & de vi a M. Tullio postulato: de Scto, quo centuriati & decuriati discedere jubebantur: de Bestia ambitus reo a se defenso; & alia domestica.

MARCVS Q. FRATRI, S.

SCRIPSI ad te antea superiora: nunc cognosce, postea quæ sint acta. A kal. Febr. legationes in idus Febr. rejiciebantur. eo die res confecta non est. a. d. IIII non. Febr. Milo affuit. ei Pompejus advocatus venit. Dixit Marcellus, a me rogatus. honeste discessimus. producta dies est in IIII id. Febr. Interim rejectis legationibus in idus, referebatur de provinciis quæstorum, & de ornandis prætoribus. Sed res, multis querelis de republica interponendis, nulla transacta est. Cato legem promulgavit de imperio Lentuli abrogando. vestitum filius mutavit. A. d. IIII id. Febr. p. Milo affuit. dixit Pompejus, sive voluit. nam, ut surrexit, ³⁰⁸ _{a.} operæ Clodianæ clamorem fustulerunt: idque ei perpetua oratione contigit, non modo ut acclamatione, sed ut convicio, & maledictis impediretur. qui ut peroravit: nam in eo sane fortis fuit: non est deterritus: dixit omnia; atque interdum

r) Faëni liber alique: tu si ista expedisti.

dum etiam silentio, cum auctoritate peregerat s): sed ut peroravit, surrexit Clodius. ei tantus clamor a nostris (placuerat enim referre gratiam) ut neque mente, neque lingua, neque ore confisteret. Ea res acta est, cum H. VI vix Pompejus perorasset, usque ad H. VIII, cum omnia maledicta, versus etiam obscenissimi in Clodium, & Clodiam dicerentur. Ille furens, & exsanguis interrogabat suos in clamore ipso, quis esset, qui plebem fame necaret. respondebant operæ, Pompejus. Quis Alexandriam ire cuperet. Respondebant, Pompejus. Quem ire vellent. Respondebant, Crassum. Is aderat tum, Miloni animo non amico. H. fere IX, quasi signo dato, Clodiani nostros consputare cœperunt. Exarsit dolor. urgere illi, ut loco nos moverent. Factus est a nostris impetus, fuga operarum. Ejectus de rostris Clodius: ac nos quoque tum fugimus, ne quid in turba. Senatus vocatus in curiam: Pompejus domum. neque ego tamen in senatum, ne aut de tantis rebus tacerem, aut in Pompejo defendendo (nam is carpebatur a Bibulo, Curione, Favonio, Servilio filio) animos bonorum offenderem. res in posterum dilata est. Clodius in Quirinalia produxit diem. A. d. VI id. Febr. senatus ad Apollinis fuit, ut Pompejus adesset. Acta res est graviter a Pompejo. eo die nihil perfectum est. A. d. VII id. ad Apollinis senatus consultum factum est, EA, QUAE FACTA ESSENT A. D. VIII ID. CONTRA REMPUBLICAM ESSE FACTA. Eo die Cato est vehementer in Pompejum inVectus, & eum oratione perpetua, tamquam reum, accusavit. De me multa, me invito, cum mea summa laude, dixit. Cum illius in me perfidiam increparet, auditus est magno silentio malivolorum. Respondit ei vehementer Pompejus, Crassumque descripsit: dixitque aperte, se munitiorem ad custodiendam vitam suam fore, quam Africanus fuisset; quem C. Carbo interemisset. Itaque magnæ mihi res jam moveri videbantur. Nam Pompejus hæc intelligit, nobiscumque communicat, insidias vitæ suæ fieri: C. Catonem a Crasso sustentari: Clodio pecuniam

Q q q 2

niam

s) Danesius probante Manutio: *semper egerat*. Ursinus in MS. idem reperisse se dicit.

niam suppeditari: utrumque & ab eo, & a Curione, Bibulo, ceterisque suis obtrectatoribus confirmari: vehementer esse providendum, ne opprimatur, concionario illo populo a se prope alienato, nobilitate inimica, non æquo senatu, juventute improba. Itaque se comparat, homines ex agris arcessit. Operas autem suas Clodius confirmat. manus ad Quirinalia paratur: in eo multo fumus superiores ipsius copii. Sed magna manus ex Piceno, & Gallia expectatur, ut etiam Catonis rogationibus de Milone, & Lentulo resistamus. A. d. III id. Sestius ab indice Cn. Nerio Pupinia, de ambitu est postularus: & eodem die a quodam M. Tullio de vi. is erat æger. domum (ut debuimus) ad eum statim venimus: eique nos totos tradidimus: idque fecimus præter hominum opinionem, qui nos ei jure succensere putabant; ut humanissimi, gratissimique & ipsi, & omnibus videremur: itaque faciemus. Sed idem Nerius index edidit ad allegatos, Cn. Lentulum Vacciam, & C. Cornelium. Eodem die

^{P.}
³⁰⁹
^{a.} senatus consultum factum est, VT SODALITATES, DECVRIA-
TIQVE DISCEDERENT: LEXQVE DE IIS FERRETVR, VT, QUI
NON DISCESSISSENT, EA POENA, QVAE EST DE VI, TE-
NERENTVR. A. d. III id. dixi pro Bestia de ambitu apud
prætorem Cn. Domitium, in foro medio, maximo conven-
tu: incidique in eum locum in dicendo, cum Sestius mul-
tis in templo Castoris vulneribus acceptis subsidio Bestiæ ser-
vatus esset. Hic προωκονομιστάμην quiddam εὐκαίως de
iis, quæ in Sestium apparabantur crimina: & eum ornavi-
veris laudibus, magno assensu omnium. res homini fuit ve-
hementer grata. Quæ tibi eo scribo, quod me de reti-
nenda Sestii gratia litteris sæpe monuisti. Prid. id. hæc
scripsi ante lucem. eo die apud Pomponium in ejus nuptiis
eram cenaturus. Cetera sunt in rebus nostris hujusmodi
(ut tu mihi fere diffidenti prædicabas) plena dignitatis, &
gratiæ: quæ quidem tua, mi frater, prudentia, patientia,
virtute, pietate, suavitate etiam, tibi, mihiqve sunt restitu-
ta. Domus tibi ad lucum Pisonis Liciniana conducta est.
sed, ut spero, paucis mensibus post kalend. Quint. in tuam
com-

commigrabis. Tuam in Carinis mundi habitatores Lamiae conduxerunt. A te post illam Olbientem epistolam nullas litteras accepi. Quid agas, & ut te oblectes, scire cupio; maximeque teipsum videre quamprimum. Cura, mi frater, ut valeas. & quamquam est hiems, tamen Sardiniam istam esse cogites. xv kalend. Mart.

ARGUMENTVM.

4

De Sestio absoluto & Vatino in iudicio Sestiano vexato, aliisque domesticis rebus certiolem facit.

MARCVS Q. FRATRI, S.

SESTIVS noster absolutus est a. d. ii id. Mart. & quod vehementer interfuit reipublicae, nullam videri in eiusmodi causa disensionem esse, omnibus sententiis absolutus est. Illud, quod tibi saepe curae esse intellexeram, ne cui iniquo relinqueremus vituperandi locum, qui nos ingratos esse diceret, nisi illius perversitatem quibusdam in rebus quam humanissime ferremus: scito hoc nos in eo iudicio consecutos esse, ut omnium gratissimi iudicaremur. Nam in defendendo moroso homine cumularissime satisfacimus, & (id quod ille maxime cupiebat) Vatinius, a quo palam oppugnabatur, arbitrato nostro concidimus, diis, hominibusque plaudentibus. Quin etiam Paullus noster cum testis productus esset in Sestium, confirmavit, se nomen Vatini delaturum, si Macer Licinius cunctaretur: & Macer a Sestii subselliis surrexit, ac se illi non defuturum affirmavit. Quid quæris? homo petulans, & audax, Vatinius valde perturbatus, debilitatusque discessit. Quintus tuus, puer optimus, eruditur egregie. hoc nunc magis animadverto, quod Tyrannio docet apud me. Domus utriusque nostrum aedificatur strenue. Redemptori tuo dimidium pecuniae curavi. Spero nos ante hiemem contubernales fore. De nostra Tullia, tui mehercule amantissima, spero cum Crassipede nos confecisse. Dies erant duo, qui post Latinas habentur religiosi; ceterum, qui confectum erat Latiar, erat exiturus.

Qq q 3

ARGV-

ARGVMENTVM.

5

De pecunia Pompejo in frumentaria causa decreta; de agro Campano quid in Senatu actum sit, & de M. Furio Flacco de collegiis eieeto.

MARCVS Q. FRATRI, S.

DEDERAM ad te litteras antea, quibus erat scriptum, Tulliam nostram Crassipedi prid. non. April. esse desponsatam: ceteraque de re publica privataque perscripseram. Postea sunt hæc acta. Non. Apr. senatus consulto Pompejo pecunia decreta in rem frumentariam ad H-S cccc. Sed eodem die vehementer actum de agro Campano clamore senatus prope concionali. acriorem causam inopia pecuniæ faciebat, & annonæ caritas. Non prætermittam, ne ^{p.} illud quidem, M. Furium Flaccum, equitem Romanum, ³¹⁰ hominem nequam, Capitolini, & Mercuriales de collegio eiecerunt, præsentem, ad pedes uniuscujusque jacentem.

6

ARGVMENTVM.

De rebus privatis imprimis sponsalibus & edificatione scribit: Consulis Lentuli Marcellini in impediendis legibus perniciosis egregium studium, & alia de re publica.

MARCVS Q. FRATRI, S.

A. D. VIII id. Apr. sponsalia Crassipedi præbui. Huic convivio puer optimus Quintus tuus, meusque, quod perleviter commotus fuerat, defuit: a. d. VI id. April. veni ad Quintum, eumque vidi plane integrum, multumque is mecum sermonem habuit, & perhumanum, de discordiis mulierum nostrarum. Quid quæris? nihil festivius. Pomponia autem etiam de te quæsta est. sed hæc coram agemus. A puero ut discessi, in aream tuam veni. res agebatur multis structoribus. Longilium redemptorem cohortatus sum. fidem mihi faciebat, se velle nobis placere. Domus erit egregia. magis enim cerni jam poterat, quam quantum ex forma judicabamus. itemque nostra celeriter ædificabatur. Eo die cenavi apud Crassipedem. cenatus, in hortos ad Pom-

Pompejum lætica latus sum. Iuccejum convenire non potueram, quod abfuerat. videre autem volebam, quod eram postridie Roma exiturus, & quod ille in Sardiniam iter habebat. Hominem conveni, & ab eo petivi, ut quamprimum te nobis redderet. statim dixit. Erat autem iturus (ut ajebat) a. d. III id. Apr. ut aut Labrone, aut Pisis conscenderet. Tu, mi frater, simulac ille venerit, primam navigationem (dummodo idonea tempestas sit) ne omiseris. ἀμφιλαφίαν autem illam, quam tu soles dicere, bono modo desidero, sic prorsus, ut advenientem excipiam libenter: latentem etiam nunc, non excitem. Tribus locis ædifico, reliqua reconcinno; vivo paullo liberalius, quam solebam. Opus erat, si te haberem, paullisper fabris locum dare. sed & hæc (ut spero) brevi inter nos communicabimus. Res autem Romanæ sic sese habent. Consul est egregius Lentulus, non impediende collega: sic, inquam, bonus, ut meliorem non viderim. dies comitiales exemit omnes. nam etiam Latinæ instaurantur: nec tamen deerant supplicationes. sic legibus perniciosissimis obsistitur, maxime Catonis: cui tamen egregie imposuit Milo noster. nam ille vindex gladiatorum, & bestiariorum emerat de Cosconio, & Pomponio bestiarios: nec sine his armatis umquam in publico fuerat. b. hos alere non poterat. itaque vix tenebat. Sensit Milo. dedit cuidam non familiari negotium, qui sine suspitione emeret eam familiam a Catone: quæ simulatque abducta est, Racilius, qui unus est hoc tempore tribunus plebis, rem patefecit, eosque homines sibi emptos esse dixit (sic enim placuerat) & tabulam proseripsit, SE FAMILIAM CATONIANAM VENDITVRVM. In eam tabulam magni risus consequebantur. Nunc t) igitur Catonem Lentulus a legibus removit, & eos, qui de Cæsare monstra promulgarunt, quibus intercederet nemo. Nam quod de Pompejo Caninius agit, sane quam refrixit. neque enim res probatur, & Pompejus noster in amicitia P. Lentuli vituperatur, & hercule non est idem, nam apud illam perditissimam, atque infimam sæcem populi, propter Milonem, suboffendit; & boni multa ab eo desiderant,

Qq q 4

rant,

t) ed. 1470 & Victor: Hanc. paullo post pro Coelio Manut. Clodio.

rant, multa reprehendunt. Marcellinus autem hoc uno mihi quidem non satisfacit, quod eum nimis aspere tractat: quamquam id senatu non invito facit: quo ego me libentius a curia, & ab omni parte reipublicæ subtraho. In iudiciis ii fumus, qui fuimus. domus celebratur, ita ut cum maxime. Unum accidit imprudentia Milonis incommode, de S. Cælio: quem neque hoc tempore, neque ab imbecillis accusatoribus mihi placuit accusari. ei tres sententiæ tæterrimæ in consilio defuerunt. Itaque hominem populus revocat, & retrahatur necesse est. non enim ferunt homines. & quia, cum apud suos diceret, pæne damnatus est, vident damnatum. Ea ipsa in re Pompeji offensio nobis obstitit. senatorum enim urna copiose absolvit, equitum adæquavit, tribunum ærarii condemnarunt. Sed hoc incommodum consolantur quotidianæ damnationes inimicorum, in quibus me per³¹¹lubente Servius allisus est, ceteri conciduntur. C. Cato concionatus est, comitia haberi non futurum, si sibi cum populo dies agendi essent exempti. Appius a Cæsare nondum redierat. Tuas mirifice litteras exspecto: atque adhuc clausum mare scio fuisse: sed quosdam venisse tamen Ostia dicebant, qui te unice laudarent, plurimique in provincia fieri dicerent. iidem u) aiebant nuntiare te prima navigatione transmissurum. id cupio: &, quamquam te ipsum scilicet maxime; tamen etiam litteras tuas ante exspecto. Mi frater, vale.

7

ARGVMENTVM.

De itinere suo, & expectatione Quinti.

MARCVS Q. FRATRI, S.

A. D. III id. April. ante lucem hanc epistolam dictaveram, scripseramque in itinere, ut eo die apud T. Titium in Anagnino manerem. postridie autem in Laterio cogitabam: inde, cum in Arpinati quinque dies fuisset, ire in Pompejanum: rediens adspicere Cumanum, ut, quoniam in b. non. Majas Miloni dies prodita est, prid. non. Romæ essem, teque, mi carissime, & suavissime frater, ad eam diem (ut sperabam)

*) ed. Victor, Lamb. eosdem.

rabam) viderem. Ædificationem Arcani ad tuum adventum sustentari placebat. Fac, mi frater, ut valeas, quamprimumque venias.

ARGUMENTVM.

8

De supplicatione Gabinio negata, & desiderio suo fratris videndi.

MARCUS Q. FRATRI, S.

OLITTERAS mihi tuas jucundissimas, expectatas, ac primo quidem cum desiderio, nunc vero etiam cum timore! Atque has scito litteras me solas accepisse post illas, quas tuus nauta attulit, Olbia datas. Sed cetera (ut scribis) presenti sermoni reserventur. hoc tamen non queo differre. Id. Majis senatus frequens, divinus fuit in supplicatione Gabinio deneganda. Adjurat Procilius hoc nemini accidisse. Foris valde plauditur. Mihi cum sua sponte jucundum, tum jucundius, quod me absente (est enim *εὐλογιστὸν* iudicium) sine oppugnatione, sine gratia nostra. eram Antii. Quod idibus, & postridie fuerat dictum, de agro Campano actum iri, non est actum. In hac causa mihi aqua hæret. Sed plura quam constitueram. coram enim. Vale, mi optime, & optatissime frater, & advola. Idem te nostri rogant pueri: illud scilicet, cenabis cum veneris.

ARGUMENTVM.

9

Quid cum Pompejo & Crasso Coss. de operibus & inscriptionibus egerit, quid profecerit & quid in Senatu actum sit, perscribit.

MARCUS Q. FRATRI, S.

PLACITVRVM tibi esse librum meum x) suspicabar: tam valde placuisse, quam scribis, valde gaudeo. Quod me admones de nostra Urania, suadesque, ut meminerim Jovis orationem, quæ est in extremo illo libro: ego vero memini, & illa omnia mihi magis scripsi, quam ceteris. Sed tamen postridie, quam tu es profectus, multa nocte cum Vibullio p. veni ad Pompejum. Cumque ego egissem de istis operibus, ³¹² a. atque inscriptionibus, per mihi benigne respondit: magnam

Qq q 5

spem

ed. Victorii: *Librum V.*

spem attulit. cum Crasso se dixit loqui velle: mihi que ut idem facerem, suavit. Crassum consulem ex senatu domum reduxi: suscepit rem: dixitque esse, quod Clodius hoc tempore cuperet per se, & per Pompejum consequi: putare se, si ego eum non impedirem, posse me adipisci sine contentione quod vellem. totum ei negotium permisi, meque in ejus potestate dixi fore. Interfuit huic sermoni P. Crassus adolescens, nostri (ut scis) studiosissimus. Illud autem, quod cupit Clodius, est legatio aliqua: si minus per senatum, per populum, libera, aut Byzantium, aut ad Brogitarum, aut utrumque. Plena res nummorum. Quod ego non nimium laboro, etiam si minus assequor, quod volo. Pompejus tamen cum Crasso locutus est, videntur negotium suscepisse. si perficiunt: optime. sin minus: ad nostrum Jovem revertamur! A. d. III id. Maji senatus consultum est factum de ambitu in Afranii sententiam, quam ego dixeram, cum tu adesses: sed magno cum gemitu senatus. Consules non sunt persecuti eorum sententias: qui Afranio cum essent assensu, addiderunt, ut praetores ita crearentur, ut dies LX privati essent. eo die Catonem plane repudiarunt. Quid
b. multa? tenent omnia: idque ita omnes intelligere volunt.

IO

ARGVMENTVM.

Respondet epistola Quinti, qua se metuere scripserat, ne eum littoris suis interpellet:

MARCVS Q. FRATRI, S.

TV metuis, ne me interpelles? primo si in isto essem, tu scis, quid sit interpellare. An te Arejus? mehercule mihi docere videbaris istius generis humanitatem: qua quidem ego nihil utor abs te. Tu vero, ut me & appelles, & interpelles, & obloquare, & colloquare velim. Quid enim mihi suavius? Non mehercule quisquam *μυστοπατακτ* libentius sua recentia poemata legit, quam ego te audio quacumque de re, publica, privata, rustica, urbana. Sed mea factum est infulsa verecundia, ut te proficiscens non tollerem. Opposuisti semel *ἀντίλεκτον* γ) causam, Ciceronis nostri
fr

γ) Victorius legebat: *ἀντίλεκτον*. Gron. pater: *ἀνίατον*.

stri valitudinem; conticui. iterum Cicerones: quievi. Nunc mihi jucunditatis plena epistola hoc adpersit molestiæ, quod videris, ne mihi molestus esses, veritus esse, atque etiam nunc vereri. Litigarem tecum, si fas esset: sed mehercule istuc si umquam suspicatus ero, nihil dicam aliud, nisi verebor, nequando ego tibi, cum sum una, molestus sim. Video te ingemuissè. sic fit, εἰδ' ἐν αἰα ἕζησας. numquam enim dicam, ἕα πάσας. Marium autem nostrum in lecticam mehercule coniecissèm, non illam regis Ptolemæi Anicianam. meminì enim cum hominem portarem ad Bajas, Neapoli, octophoro Aniciano, machærophoris centum sequentibus, miros risus nos edere, cum ille ignarus sui comitatus, repente aperuit lecticam, & pæne ille timore, ego risu corruì. Tunc, ut dico, certe fustulissèm, ut aliquando subtilitatem vereris urbanitatis, & humanissimi sermonis attingerem. sed hominem infirmum in villam apertam, ac ne rudem quidem eriam nunc, invitare nolui. Hoc vero mihi peculiare fuerit, hic etiam isto frui. nam illorum prædiorum scito mihi vicinum Marium, lumen esse. apud Anicium videbimus ut paratum sit. nos enim ita philologi sumus, ut vel cum fabris habitare possimus. habemus hanc philosophiam, non ab Hymetto, sed ab area Syra. Marius, & valitudine est, & natura imbecillior. De interpellatione tantum sumam a vobis temporis ad scribendum, quantum dabitis. utinam nihil detis, ut potius vestra injuria, quam ignavia mea cessem! De republica nimium te laborare doleo, & meliorem civem esse, quam Philoctetem, qui accepta injuria, illa spectacula quærebat, quæ tibi acerba esse video. Amabo te, advola: consolabor te, & omnem abstergebo dolorem, & adduc, si me amas, Marium. sed adproperate. Hortus domi est.

ARGUMENTVM.

II

De Tenediis frustra libertatem petentibus: de laudibus Quinti, & de Lucretii ac Sallustii poëmatibus.

MARCUS Q. FRATRI, S.

EPISTOLAM hanc convicio efflagitarunt codicilli tui. nam res quidem ipsa, & is dies, quo tu es profectus, nihil

hil

hil mihi ad scribendum argumenti sane dabat. Sed quemadmodum coram cum fumus, sermo nobis deesse non solet, sic epistolæ nostræ debent interdum halucinari. Tenediorum igitur libertas, securi Tenedia præcisa est. cum eos præter me, & Bibulum, & Calidium, & Favonium nemo defenderet. De te magis ab Sipylo ^{z)} mentio est honorifica facta, cum te unum dicerent postulationi L. Sextii Panfæ restitisse. Reliquis diebus, si quid erit, quod te scire opus sit, aut etiam **b.** si nihil erit, tamen scribam quotidie aliquid. Prid. id. neque tibi, neque Pomponio deero. Lucretii poemata (ut scribis) lita sunt multis luminibus ingenii. multæ tamen artis. Sed cum veneris, virum te putabo, si Sallustii Empedoclea legeris: hominem non putabo. Vale.

12

ARGVMENTVM.

Quomodo Appio Consuli restiterit, & cum Cæsare per litteras jocatus sit, commemorat.

MARCVS Q. FRATRI, S.

GAVDEO tibi jucundas esse meas litteras: nec tamen habuissem scribendi nunc quidem ullum argumentum, nisi tuas accepissem. nam prid. id. cum Appius senatum infrequentem coëgisset, tantum fuit frigus, ut populi convicio coactus sit nos dimittere. De Commageno rege, quod rem totam discusseram, mirifice mihi & per se, & per Pomponium blanditur Appius. Videt enim, hoc genere dicendi si utar in ceteris, Februarium sterilem futurum: eumque lusi jocosè satis: neque solum illud extorsit oppidulum, quod erat positum in Euphrate, & Zeugmate: sed præterea togam sum ejus prætextam, quam erat adeptus Cæsare consule, magno hominum risu cavillatus. Quod non vult, inquam, renovare honores eosdem, quo minus togam prætextam quotannis interpolet, decernendum nihil censeo. Vos autem homines nobiles, qui Busrenum prætextatum non ferebatis, Commagenum feretis? Genus vides, & locum jocandi. Multa dixi in ignobilem regem: quibus totus

^{z)} P. Victorius corrigebat sic: *De te a Magnetibus ab Sipylo.* probante Lambino, aliis: paullo post *pro lita, non ita.*

tus est explosus. quo genere commotus (ut dixi) Appius, totum me amplexatur. Nihil est enim facilius, quam reliqua discutere. Sed non faciam, ut illum offendam, ne imploret fidem Jovis Hospitalis: Grajos omnes convocet, per quos mecum in gratiam rediit. Theopompo satisfaciamus. De Cæsare fugerat me ad te scribere. Video enim, quas tu litteras expectaris. sed ille scripsit ad Balbum, fasciculum illum epistolarum, in quo fuerat & mea, & Balbi, totum sibi aqua madidum redditum esse: ut ne illud quidem sciat, meam fuisse aliquam epistolam. sed ex Balbi epistola pauca verba intellexerat, ad quæ rescripsit his verbis, De Cicerone video te quiddam scripsisse, quod ego non intellexi: quantum autem conjectura consequebar, id erat hujusmodi, ut magis optandum, quam sperandum putarem. Itaque postea misi ad Cæsarem eodem illo exemplo litteras. Jocum autem illius de sua egestate ne sis aspernatus. Ad quem ego rescripsi, nihil esse, quod posthac arcæ nostræ fiducia conturbaret: lusique in eo genere & familiariter, & cum dignitate. Amor autem ejus erga nos perfertur omnium nuntiis singularis. Et litteræ quidem ad id, quod expectas, fere cum tuo reditu jungentur; reliqua singulorum dierum scribemus ad te, si modo tabellarios tu præbebis. quamquam ejusmodi frigus impendebat, ut summum periculum esset, ne Appio suæ ædes urerentur. Vale.

ARGUMENTVM.

13

De rebus publicis quadam: item de Callisthene & Philisto historicis.

MARCVS Q. FRATRI, S.

RISI nivem atram: teque hilari animo esse, & prompto ad jocandum, valde me juvat. De Pompejo, assentior tibi, vel tu potius mihi. nam, ut scis, jampridem istum canto Cæsarem. mihi crede, in sinu est: neque ego discingor. Cognosce nunc idus. Decimus erat Cælio dies. Domitius ad numerum judices non habuit. vereor b. ne homo tæter, & ferus, Pola Servius ad accusationem veniat.

niat. nam noster Cælius valde oppugnatur a gente Clodia. certi nihil est adhuc: sed veremur. Eodem igitur die Tyriis est senatus datus frequens: frequentes contra Syriaci publicani. vehementer vexatus Gabinius: exagitati tamen a Domitio publicani, quod eum essent cum equis persecuti. C. noster Lamia paullo ferocius, cum Domitius dixisset, vestra culpa hæc acciderunt, equites Romani; dissolute enim iudicatis: Nos iudicamus, vos laudatis, inquit. Actum est eo die nihil. nox diremit. Comitibus diebus, qui Quirinalia sequuntur, Appitus interpretatur non impediri se lege Pupia, quo minus habeat senatum, & quod Gabinia sanctum sit, etiam cogi ex kal. Febr. usque ad kal. Mart. legatis senatum quotidie dari. ita putantur detrudi comitia in mensem Martium. sed tamen his comitialibus tribunis plebis de Gabinio se acturos esse dicunt. Omnia colligo, ut novi scribam aliquid ad te. sed ut vides, res me ipsa deficit. Itaque ad Callisthenem, & ad Philistum redeo: in quibus te video volutatum. Callisthenes quidem, vulgare, & notum negotium; quemadmodum Græci aliquot locuti sunt. Sículus ille, capitalis, creber, acutus, brevis, pæne pusillus Thucydides: sed utros ejus habueris libros (duo enim sunt corpora) an utrosque, nescio. Me magis de Dionysio delectat. ipse est enim veterator magnus, & per familiaris Philisto. Sed quod ad scribis, aggredierisne ad historiam? me auctore potes. & quoniam tabellarios subministras, hodierni diei res gestas Lupercalibus habebis. Oblecta te cum Cicerone nostro quam bellissime.

14

ARGVMENTVM.

Quid agat, commemorat: Quinto operam suam in rebus ejus pollicetur: M. Orsium et Trebatium commendat.

MARCVS Q. FRATRI, S.

DVAS adhuc a te accepi epistolas: quarum alteram in ipso discessu nostro, alteram Arimino daram. plures, ^{p.} _{a.} quas scribis te dedisse, non acceperam. Ego me in Cumanò,

mano, & Pompejano, præterquam quod sine te, ceterum satis commode oblectabam. & eram in iisdem locis usque ad kal. Jun. fururus. Scribebam illa, quæ dixeram, *πολιτικῶν*: spissum sane opus, & operosum. sed si ex sententia successerit: bene erit opera posita. sin minus: in illud ipsum mare dejiciemus, quod scribentes spectamus. aggrediemur alia, quoniam quiescere non possumus. Tua mandata persequar diligenter, & adjungendis hominibus, & quibusdam non alienandis. Maximæ mihi vero curæ erit, ut Ciceronem tuum, nostrumque videam, scilicet quotidie: sed inspiciam quid discat, quam sæpissime: & nisi ille contemnet, etiam magistrum me ei profitebor: cujus rei nonnullam consuetudinem nactus sum in hoc horum dierum otio, Cicerone nostro minore producendo. Tu, quemadmodum scribis, quod etiam si non scriberes, facere te diligentissime tamen sciebam, facies, scilicet, ut mea mandata digeras, persequare, conficias. Ego, cum Romam venero, nullum prætermittam Cæsaris tabellarium, cui litteras ad te non dem. His diebus (ignosces) cui darem, fuit nemo ante hunc M. Orfium, equitem Romanum, nostrum & pernecessarium, & quod est ex municipio Atellanano: quod scis esse in fide nostra. Itaque cum tibi commendo in majorem modum, hominem domi splendidum, gratiosum etiam extra domum: quem fac ut tua liberalitate tibi obliges. est tribunus militum in exercitu nostro. gratum hominem, observantemque cognosces. Trebarium ut valde ames, vehementer te rogo. Vale.

ARGUMENTVM.

15b.

Cæsaris in se amorem et liberalitatem commemorat, et suum erga eum studium pollicetur: consilium suum, utrum Romam redeat an in Gallia maneat, et de ambitu, qui in consularu petendo existat, perscribit.

MARCUS Q. FRATRI, S.

A. d. IIII non. Jun. quo die Romam veni, accepi tuas litteras, datas Placentiæ: deinde alteras postridie, datas

datas Blandenonæ, cum Cæsaris litteris, refertis omni of-
 ficio, diligentia, suavitate. Sunt ista quidem magna, vel
 potius maxima. Habent enim vim magnam ad gloriam,
 & ad summam dignitatem. Sed mihi crede, quem nosti,
 quod in istis rebus ego plurimi æstimo, id jam habeo: te
 scilicet primum tam inservientem communi dignitati: de-
 inde Cæsaris tantum in me amorem: quem omnibus his
 honoribus, quos me a se exspectare vult, antepono. Lit-
 teræ vero ejus una datæ cum tuis, quarum initium est,
 quam suavis ei tuus adventus fuerit, & recordatio veteris
 amoris; deinde, se effecturum, ut ego in medio dolore,
 ac desiderio tui, te, cum a me abesses, potissimum secum
 esse lætarer: incredibiliter delectarunt. Quare facis tu
 quidem fraterne, quod me hortaris, sed mehercule cur-
 rentem nunc quidem, ut omnia mea studia in istum unum
 conferam. Ego vero ardenti quidem studio: ac fortasse
 efficiam *b*), quod sæpe viatoribus, cum properant, evenit:
 ut, si ferius, quam voluerunt, forte surrexerint; pro-
 perando, etiam citius, quam si de multa nocte vigilassent,
 perveniant quo velint: sic ego, quoniam in isto homine
 colendo tam indormivi diu, te mehercule sæpe excitante,
 cursu corrigam tarditatem, tum equis, tum vero (quoniam
 scribis poëma ab eo nostrum probari) quadrigis poëticis.
 p. modo mihi date Britanniam, quam pingam coloribus tuis,
 316 penicillo meo. Sed quid ago? quod mihi tempus,
 a. Romæ præfertim, ut iste me rogat, manenti, vacuum osten-
 ditur? sed videro. fortasse enim (ut fit) vincet tuus amor
 omnes difficultates. Trebatium quod ad se miserim, per-
 false, & humaniter etiam gratias mihi agit. negat enim, in
 tanta multitudine eorum, qui una essent, quemquam fu-
 isse, qui vadimonium concipere posset. M. Curtio tribu-
 natum ab eo perivi (nam Domitius se derideri putasset, si
 esset a me rogatus: hoc enim est ejus quotidianum, se ne
 tribunum militum quidem facere: etiam in senatu lusit
 Appium collegam, propterea ille ad Cæsarem, ut aliquem
 tribunatum auferret) sed in alterum annum. id & Curtius
 ita

b) Pal. 2. 3. & ed. Aldi vetus: *judicio hoc f. e.*

ita volebat. Tu, quemadmodum te censeres oportere esse in republica & in nostris inimicitiiis; ita & esse, & fore, auricula infima scito molliorem. Res Romanæ se sic habebant. Erat nonnulla spes comitiorum, sed incerta: erat aliqua suspicio dictaturæ, ne ea quidem certa: summum otium forense, sed senescentis magis civitatis, quam acquiescentis. Sententia autem nostra in senatu ejusmodi, magis ut alii nobis assentiantur, quam nosmetipsi. τοιαῦθ ὁ πλῆμων πόλεμῳ ἐξεργάζεται. Calamo, & atramento temperato, charta etiam dentata res agetur. Scribis enim, te meas litteras superiores vix legere potuisse: in quo nihil eorum, mi frater, fuit, quæ putas. neque enim occupatus eram, neque perturbatus, nec iratus alicui: sed hoc facio semper, ut, quicumque calamus in manus meas venerit, eo sic utar, tamquam bono. Verum attende nunc, mi optime, & suavissime frater, ad ea dum rescribo, quæ tu in hac eadem brevi epistola πραγματικῶς valde scripsisti. De quo petis, ut ad te, nihil occultans, nihil dissimulans, nihil tibi indulgens, genuine, fraterneque rescribam. id est, utrum voles, ut dixerimus, ad c) expediendum te, si causa sit, commorere. Si, mi Quinte, parva aliqua res esset, in qua sciscitarere, quid vellem: tamen, cum tibi permissurus essem, ut faceres, quod velles; ego ipse, quid vellem, ostenderem. In hac vero re hoc profecto quæris, cujusmodi illum annum, qui sequitur, expectem: plane aut tranquillum nobis, aut certe munitissimum: quod quotidie domus, quod forum, quod theatri significationes declarant: nec laborant, quod mea conscientia copiarum nostrarum, quod Cæsaris, quod Pompeji gratiam tenemus. hæc me, ut confidam faciunt. si aliquis erumpet amentis hominis furor: omnia sunt ad eum frangendum expedita. Hæc ita sentio, judico, ad te explore scribo. dubitare te, non assentatorie, sed fraterne veto. Quare suavitatis equidem nostræ fruendæ causa

cu-

e) P. Manutius sic tentabat: ut dixerim, an ad &c.

cuperem te ad id tempus venire, quod dixeras: sed illud malo tamen, quod putas; magis etiam illa (etenim magis aestimo me) ἀμφιφιλαν illam tuam, & expectationem debitorum tuorum. Illud quidem sic habeto, nihil nobis expeditis, si valebimus, forte fortunatius. parva sunt, quæ defunt, nostris quidem moribus, & ea sunt ad explicandum expeditissima, modo valeamus. Ambitus redit immanis. numquam fuit par. Idib. Quint. scenus fuit ZZ ex Z d) coitione Memmii, quam cum Domitio habuit Scaurus, unum vincere. Messala flaccet. non dico ὑπερβολικῶς: vel H-S centies constituunt in prærogativa pronuntiare. Res ardet invidia. Tribunicii candidati compromiserunt, H-S quingenis in singulos apud M. Catonem depositis, petere ejus arbitrato, ut, qui contra fecisset, ab eo con-
 P. demnaretur. quæ quidem comitia gratuita si fuerint, ut
 317
 a. putantur, plus unus Cato fuerit, quam omnes leges, omnesque iudices.

16

ARGVMENTVM.

De occupationibus suis: quid in senatu actum: quæ iudicia habita sint aut instent: materiam carminis scribendi, superata a Cesare Britannia, gratulatur, & quid de suis versibus Cesar iudicet, sciscitatur.

MARCVS Q. FRATRI, S.

CVM a me litteras librarii manu acceperis, ne paullum otii me habuisse iudicato: cum autem mea, nullum. sic enim habeto, numquam me a causis, & iudiciis districtiorem fuisse: atque id anni tempore gravissimo, & caloribus maximis. Sed hæc (quoniam tu ita præscribis) ferenda sunt: neque committendum, ut aut spei, aut cogitationi vestræ ego videar defuisse: præsertim cum, tamen id difficilius fuerit, tamen ex hoc labore magnam gratiam, magnamque dignitatem sim collecturus. Itaque, ut tibi placeat, damus operam, ne cuius animum offendamus, atque ut etiam ab iis ipsis, qui nos cum Cæsare tam conjunctos dolent, dili-

d) P. Manut. Lamb. J. F. Gron. notam trientis putant: 2. 3. ex 3. f. scenus fuit sestibus ex triente. cf. ad Attic. IV. 14.

diligamur: ab æquis vero, aut etiam a propensis in hanc partem vehementer & colamur, & amemur. De ambitu cum atrocissime ageretur in senatu multos dies, quod ita erant progressi candidati consulares, ut non esset ferendum: in senatu non fui. Statui ad nullam medicinam reipublicæ sine magno præsidio accedere. Quo die hæc scripsi, Drusus erat de prævaricatione a tribunis ærariis absolutus, in summa, quattuor sententiis cum senatores, & equites damnassent. Ego eodem die post meridiem Vatinius aderam defensurus. ea res facilis est. Comititia in mensem Sept. rejecta sunt. Scauri iudicium statim exercebitur: cui nos non deerimus. *συνδείπνας Σοφοκλέους*, quamquam a te actam fabellam video esse festive, nullo modo probavi. Venio nunc ad id, quod nescio an primum esse debuerit. O jucundas mihi tuas de Britannia litteras! timebam Oceanum, timebam litus insulæ. Reliqua non equidem contemno, sed plus habent tamen spei, quam timoris, magisque sum sollicitus expectatione ea, quam meru. Te vero *ὑπόθεσιν* scribendi egregiam habere video. Quos tu situs, quas naturas rerum & locorum, quos mores, quas gentes, quas pugnas, quem vero ipsum imperatorem habes? Ego te libenter, ut rogas, quibus rebus vis, adjuvabo, & tibi versus, quos rogas, *γλαῦκα εἰς Ἀθήνας* mittam. Sed heus tu, celari videor a te. quomodonam, mi frater, de nostris versibus Cæsar? nam primum librum se legisse scripsit ad me ante: & prima sic, ut neget se ne Græca quidem meliora legisse. Reliqua ad quendam locum *ἐαθυμώτερα*. hoc enim utitur verbo. Dic mihi verum, num aut res eum, aut *χαρρακτῆρ* non delectat? nihil est, quod vereare. Ego enim ne pilo quidem minus me amabo. Hac de re *φιλαλήθως*, &, ut soles, scribe fraterne.

M. TVLLII CICERONIS
EPISTOLARVM

AD

QVINTVM FRATREM,
LIBER TERTIVS.

ARGVMENTVM.

In prædiis Quinti se fuisse, & quædam ibi, in primis in edificandi ratione, correxisse, constituisse commemorat, & ad tres epistolas e Gallia a Quinto acceptas de variis rebus respondet; simul quædam de rebus Romanis perscribit.

MARCVS Q. FRATRI, S.

EGO ex magnis caloribus (non enim meminimus majores) in Arpinati summa cum amœnitate fluminis me refeci ludorum diebus, Philotimo tribulibus commendatis. In Arcano a. d. IIII idus Sept. fui. ibi Messidium cum Philoxeno, aquamque, quam ii ducebant non longe a villa, belle sane fluentem vidi, præsertim maxima ^{p.} ³¹⁸ ^{a.} siccitate: uberio³¹⁸remque aliquanto sese collecturos esse dicebant. apud Herum recte erat. In Manliano offendi Diphilum Diphilo tardio^{a.}rem. sed tamen nihil ei restabat præter balnearia, & ambulationem, & aviarium. Villa mihi valde placuit, propterea quod summam dignitatem pavementata porticus habebat: quod mihi nunc denique apparuit, posteaquam & ipsa tota patet, & columnæ politæ sunt. Totum in eo est (quod mihi erit curæ,) tectorium ut concinnum sit. pavimenta recte fieri videbantur. camaras quasdam non probavi, mutarique jussi. Quo loco in porticu te scribere ajunt ut atriolum fiat, mihi, ut est, magis placebat. neque enim satis loci esse videbatur atriolo: neque fere solet, nisi in his ædificiis fieri, in quibus est atrium majus: nec habere poterat adjuncta cubicula, & ejusmodi membra. nunc hoc vel honestate testudinis, vel
valde